

Siemer

Uitgegeven bij de expositie
rond Frans Siemer, gehouden
ter gelegenheid van het
Tiende Lustrum
van het
Tilburgs Studentencorps St. Olof
oktober 1977

UIT: GOUDEN JUBILEUMBOEK VAN ST. LEONARDUS, 1968.

SIEMER I

of Ars vivendi

Siemer zei eens - u kent Siemer niet ? Dat gemis is op geen enkele manier goed te maken. Zelfs niet door het lezen van Anton van Duinkerken Brabantse herinneringen, verschenen in Roeping.

Al zijn ze voortreffelijk geschreven, voor Siemer geldt met een variant van wat we bij Ovidius al aantreffen, wat het onderschrift bij Dürers afbeelding van Erasmus zegt en wat Vondel zijn ongelukkige kwatrijn ingaf bij Rembrandts ets van Cornelis Anso: het betere beeld geven zijn geschriften. De variant moet zijn: het betere beeld geeft hij zelf. Want Siemers geschriften zijn eigenzinnig van grammatika en de angkolout is er tot stijlfiguur verheven. Ze willen wel eens even moeilijk tot u doordringen als de woorden van zijn mond.

Die worden daar gebrouwen en gekauwd en verdwijnen er - ondanks Siemers sociale instelling - evenzeer in het vergeefse van niet gehoord zijn. Maar het bijzondere van Siemer is, dat u niet precies hoeft te horen wat hij allemaal zegt.

U ziet hem. Dat is genoeg. Het is zelfs veel meer. Dat alleen doet een mens van alle kanten goed.

En het is onbegrijpelijk dat niet stante pede iedereen zich op deze wijze goed wil laten doen, door het leven en door Siemer. U hoeft bovendien niet te horen wat Siemer zegt, omdat u het met hem eens bent.

Voordat ik ga zeggen wat Siemer zei - soms dringen zijn woorden dus wel tot in de oorschelp door, maar dan marcheren ze ook op tot dieper regionen - dient er nog iets meer over hem verteld, ook al geeft hij alleen het juiste beeld van zichzelf.

Siemer maakt poppekoppen, snijdt Goede Moeders voor veel Brabantse kapelletjes en lino's voor vrienden.

Het zet woorden in een vaste maat tegen Sinterklaas, maar ook door het jaar. Hij leent boeken uit. Soms moet hij een boek voor de vijfde keer kopen, want de goede mensen aan wie hij het respektievelijk en achtereenvolgens heeft uitgeleend, zijn er blijkbaar net zo enthousiast over als hij zelf, zegt hij dan glunderend.

Toen ik tegen Lambert zei, dat ik weer eens naar Siemer moest om een boek terug te brengen, antwoordde hij verbaasd:

"Geef jij een boek van Siemer terug? "

Zijn toeg is nooit monotoom zwart. De verf van zijn tekeningen anders geaard zwart van zijn lino's, kleuren die niet meer bij de naam te noemen zijn, breken het grote vlak.

Siemer is een struise mens. Als mevrouwen een beschuldigende vinger uitsteken naar een opvallende kleur en hem wijzen op zijn priesterlijke waardigheid, en het sociale nut van stome-rijen - lacht Siemer hard. Onfatsoenlijk hard. Hij lacht nooit anders. Nee, een volstrekt hygiënische toog zou bij Siemer zeer onzindelijk zijn.

Er zou een kapittel te schrijven zijn over deze priester als de onmuzikaalste mens. Ook zou er U wist toch dat Siemer een achternaam is? Toen u nog aan het begin van uw kennis stond, wist u immers ook niet hoe in dit opzicht de verdeling bij Dante en Michelangelo plaats moest vinden. Deze Siemer dus vertelde dat hij eens midden op een zandpad was blijven staan. Hij kon niet verder omdat hij te zeer verwonderd was, dat hij er was. Niet dat hij ter plaatse gearriveerd was. Nee. Hij stond daar in de grootste verbazing het feit te overdenken dat hij er was. Dat hij bestond. Dat hij er mocht zijn. Hij kon er geen stap meer van verzetten. Kwam er volstrekt niet aan uit.

Omdat het op den duur onpraktisch is om te blijven stilstaan - zelfs op een zandpad in de periferie - heeft hij er toen de pas maar weer ingezet. Maar hij is er nooit meer aan uitgekomen. Hij is nog altijd dankbaar en gelukkig dat hij er zijn mag.

SIEMER 2.

Ars moriendi

Nadat ik afgestudeerd was, pardon, ik bedoel: klaargekomen met het m.o., werd het gewoonte dat ik Siemer een paar keer per jaar bezocht. Dat ik hem tijdens en na mijn jaarlijkse strooptochten op de hoogte hield van het geluid van Romes fonteinen, hun koelte en smaak; van de introverte marktgewoonten in de arme bergnesten van Apulië; de zopas opgegraven stad bij Cosenza, waarvan de naam en een meter omwalling waren ontdekt.

Altijd was Siemer bereid post datum met animo mee te reizen. Tegenover mijn zuidelijke ervaringen stelde hij dan de zijne, waarin de zon met iets meer dan de gebruikelijke toewijding de Brabantse mensen beschenen had. Op den duur kende ik - zoals waarschijnlijk iedere geregelde bezoeker van het Wilhelminapark - de hele bundel met exemplen. Zelden gebeurde het dat er een nieuw verhaal bij de verzameling werd opgenomen. Was dit het geval, dan drong de uitzonderlijkheid van de gebeurtenis bewust tot me door. Het was onbelangrijk of een verhaal al twee of drie keer aanhoord was. Ik ben ervan over-

tuigd dat nooit een bezoeker het heeft betreurd dat de Siemer het tot de vijfde keer bracht. Het verhaal van Assepoester is de derde keer mooier dan de eerste, omdat haar wereld in het luisterende, zoekende kinderhoofd inmiddels is gegroeid.

Zo had de bezoeker van de Siemer - die er, dat dient gezegd, nooit toe neigde zijn geest als een onvolwassene te beschouwen - na wat afstand in de tijd en een weinig reflexie meer wereld gekregen.

Kwam die bezoeker ten dele niet om te luisteren naar Siemers exempels? Verhalen waarin de trouw kroop waar ze niet gaan kon, de toewijding probeerde zich bars te vermommen en de eerlijkheid het hijgend en op het nippertje toch haalde. Waren de vertelsels geen afleveringen van een geweldig beeldverhaal, een epos, waarin op het eerste plan allerlei meewarige mensfiguurtjes hulpeloos ageerden die ruggelings of hoe dan ook, op bijna mirakuleuze wijze veilig terecht tuimelden dankzij een niet konkreet aanwijsbare zorg die ergens in het heelal voor hun veil was.

Op de achtergrond streden de goden derhalve niet met elkaar en evenmin met negatieve machten. Ik heb de Siemer, ondanks zijn orthodoxie, nooit een persoonlijk geloof in de duivel horen belijden, al bezat hij waarschijnlijk een konkreter geloof dan de meesten van zijn bezoekers gegeven was. Voor zover het kwaad een rol speelde, ging dat schuil in de mens.

En die had dat aan te pakken. Daar was hij voor hier. Brede kans dat het niet vergeten zou worden door degenen die door Siemer altijd met de waarde van een oudtestamentische omschrijving den Heer werd genoemd. Inderdaad was het doel van de woordkeuze een voorzichtige aanduiding van het begrip. Het was het tederste woord ter wereld. Alpha en omega.

Uiteindelijk thuis voor wie dat wilde.

Het woord diende deswege ernstiger uitgesproken te worden dan de regels "Ick ligge in myns liefs armkens met grooter waerdicheyt".

De verteller was dan inmiddels voordrager geworden en droeg er met zijn fysionomie zorg voor dat de puurheid van de middeleeuwse ballade ostentatieve aandacht kreeg. Het verschil in de gelaatsuitdrukking werd gemotiveerd door het onderscheid tussen toneelspel en de koelissen van het leven.

Daarna kwam er een tijd waarin ik de Siemer bezocht samen met iemand waaromtrent hij jaren geleden konstaterenderwijs had opgemerkt (naar aanleiding van een aan mijn adres gericht aanzoek waarover ik uitvoerig problematisch deed): het is een doodgoeie jongen maar ge zult er nooit mee trouwen.

Deze psychologische misser diende nu uit de eerste hand hersteld, vonden wij. Zo stapten wij naar het Wilhelminapark om

Siemer uit te nodigen de trouwceremonie te leiden.

Organisatorische kwaliteiten zijn die van de Siemer niet.

Heeft hij ook hierin zijn vrienden geïnspireerd? Op de stoep overlegden we wie de beslissende vraag zou stellen, maar besloten het aan het toeval over te laten.

Aan het Wilhelminapark werden er die keer veel bladzijden omgeslagen van het profane preecboek. Zou wel ooit een priester zoveel religieus rendement behaald hebben aan niet-religieuze verhalen? Of de moraal zo schaterend verzwegen? De bezoekers moesten er maar van meenemen wat hun zinde. Nooit drong Siemer iets op. Zou iemand met zijn vertelsels, die altijd uitweg en onderkomen wisten, wel ooit zoveel psychiaters bij voorbaat brood uit de mond gestoten hebben? Nog altijd bladerde Siemer met genoeglijke energie en nog altijd zonder systeem, zó lang, dat ik dacht - hoe kon ik één moment - dadelijk is het boek uit.

"Siemer, wij kwamen u iets vragen" begon ik. Moest ik er dan mee tevoorschijn komen?

"As ge maar weet dat ik nie preek", onderbrak de man van het preecboek strijdlustig. Voor een buitenstaander wellicht een elliptisch dialogje. Maar niet ongewoon in Siemers poëzie en in de door hem geliefde middeleeuwse balladen.

Na ons huwelijk bleef Siemer in ons huis visueel aanwezig in een gipsen kopje dat tot richtsnoer had moeten dienen voor een mariabeeld. Onbegrijpelijk dat hij behoefte had gevoeld aan een konkretisering in gips vooraf, want alle tailles directes die hij gesneden heeft voor Brabantse kapelletjes of de huizen van zijn vrienden, hebben één en hetzelfde gezicht.

Geenszins uniform zijn de smoelen van papier maché in onze vensterbank; de koppen waren bestemd om de louche bekroning te vormen van poppen die nooit gefabriceerd zijn.

Alle karakters "soms kome d'r een tegen die ge net gemaakt het; dan ziede dat die Ander 't nog veel bonter maakt" zei Siemer eens - alle gezichten danken hun formatie aan de gekwelde, de uitbundig haveloze wereld van het expressionisme. Het realiseren van hun gekweldheid, het zichtbaar maken van hun ondeugden was voor de Siemer het vakkundig regisseren van zijn zoveelste toneelstuk.

Toen Clemens een keer telefoneerde of we "meneer Siemer" mochten opzoeken - zelfs tegen de nonnekes van het tehuis en zelfs door het afstand scheppende medium telefoon heb ik de benaming nooit op de lippen kunnen nemen voor een zo volstrekt onburgerlijke mens - antwoordde de zuster dat we dan wel moesten opschieten. "Meneer Siemer is van iedereen afscheid aan het nemen", was de verduidelijking.

De vrienden gewaarschuwd en naar Tilburg.

En waarachtig er was een nieuw verhaal bijgekomen. Dat van zijn koncelebratie, vanaf zijn ziekbed; Hij had de kommunie gekregen en was deswege zo volstrekt niks meer tekort gekomen, dat hij met grote teleurstelling enige tijd later ontdekte dat hij er nog was.

Had de Siemer ons, zo lang wij hem kenden, geleerd hoe je op voortreffelijke wijze kon leven, hij zou nu een ars moriendi in praktijk brengen die wellicht nog kostbaarder is. Nooit heb ik iemand om positieve redenen zo waardig en zo onsentimenteel uit dit leven zien vertrekken.

De artsen hadden tegen hem gezegd dat hij heel wat redden (d.i. rekken) kon door niet of zo weinig mogelijk te praten. Als ik voor ieder uur dat ik m'n mond houd, twee jaar bijkrijg, dan hou ik munne mond nie", zei de Siemer besluitvaardig. Z'n gedeeltelijke doofheid en verzwakte gezicht waren al erger-nis genoeg. Z'n mond zou hij roeren zolang hij daartoe in staat was. En met zichtbare inspanning, maar niet te stuiten, kwamen de verhalen.

Hij heeft afgerekend met allerhand sentimentaliteiten, zei hij. Maar wij, wij zaten daar.

Wij waren, o.a. geleerd door de Siemer, vaak bezig geweest ons erover te verwonderen dat we er waren, en vooral: dat we aan elkaar gegeven waren; het gevolg was dat we in deze konfrontatie pijnlijke buitenstaanders bleven in de moeilijke kunst van het sterven.

Voor het eerst kon ik de zin niet uitspreken die ik de laatste jaren als wissel op een onzekere toekomst aan Siemer uitreikte. Bij ieder bezoek, telkens met meer klem: Siemer, u moet er altijd blijven !

Hij gooide dan zijn hoofd achterover en lachte daarbij onredelijk hard. Het was zulk een bevestiging van instemming dat ik het voorstel soms alleen deed om deze uitting van levenslust te zien.

Toen ik hem bedankte voor de rechtvaardige, geduldige man die hij me had toegewezen, zei hij lakoniek tegen Clemens: "Ik hoef ze jou nie aan te bevelen, hè ? "

Bij de deur keken we om. Hij stak het reusachtige blad van zijn hand loodrecht omhoog, met evenveel kracht en beslistheid als wanneer hij ons op de stoep buiten nazwaaide.

Twee weken later kwamen we weer door Tilburg. Ons bezoek had de waarde gehad van een afscheid.; het zou devalueren als het gevolgd werd door een ziekenbezoek. Toch konden we evenmin het Wilhelminapark voorbijrijden.

Met Siemers delikaatheid had hij alle moeilijkheden voor ons opgelost; hij was zojuist gestorven, zei de zuster.

Wilden we hem zien ?

Hij had nu zijn toog aan, maar morgen zou hij zijn kazuifel aan krijgen. Dan konden we eigenlijk het beste naar hem komen kijken.

Natuurlijk hadden we niet naar boven moeten gaan. Niet alleen dat een dode nooit wezenlijke overeenkomst toont met de mens die hij geweest is, de Siemer was nog om andere redenen afwezig:

hij lag uitzonderlijk stil in een smetteloze toog.

José Boyens.